

Netværksgrupper for børn med overvægt

- når et trygt fællesskab er et mål i sig selv

ERFARINGSOPSAMLING fra et projekt om netværksgrupper til børn med overvægt, gennemført i CAFA i perioden 2018-2021

”Her er der ingen, der vil de andre noget dårligt”

INDHOLD	SIDE
Indledning	2
Projektets baggrund og formål	3
Fakta om børnegrupperne	6
Erfaringsopsamling	6
➤ Visitationen	7
➤ Børnene – deres vanskeligheder og behov	7
➤ Hvorfor stoppede nogle børn undervejs?	8
➤ Målsætning; Bedre kontakt til jævnaldrende	8
➤ Målsætning; Et fortroligt rum med ligestillede	9
➤ Målsætning; Anerkendelse	10
➤ Målsætning; Et frirum – fri fra udviklings- og forandringskrav	12
Sammenfatning	13
Perspektivering	14
Litteratur	17

INDLEDNING

Denne rapport indeholder en erfaringsopsamling fra projektet **Netværksgrupper for børn med overvægt**, som CAFA igangsatte for egne midler i perioden 2018 - 2021.

CAFA er en non-profit selvejende institution, og hvis der oparbejdes et overskud, gives det tilbage til fagområdet i form af projekter, der kommer udsatte børn eller voksne til gavn.

Projektet udspringer af et metodeudviklingsprojekt, som CAFA gennemførte i 2014-2016, som havde til formål at udvikle et helhedsorienteret koordineret tilbud til børn med overvægt og deres familier. Det projekt viste, at børn med overvægt bl.a. lider under mobning og ensomhed, og det viste med stor tydelighed, at der var et behov for tiltag, der kunne forbedre børnenes trivsel og livskvalitet. Dette projekt er et forsøg på dette.

Følgende fra CAFA har deltaget i dette projekt, og skal alle takkes for deres indsats:

Anne Katrine Sjørsløv Nielsen, projektleder

Hanne Caldron, børnegrupper

Kim Kammer, børnegrupper

Margretha Poulsen, børnegrupper

Anna Liv Rasmussen, børnegrupper

Barbara Juul, børnegrupper

Kamilla Grønbæk Villumsen, børnegrupper

Susanne Katz, faglig supervisor

CAFA vil desuden gerne takke **Jubilæumsfonden af 12/8 1973** for deres økonomiske støtte til vores projekt og opbakningen til den faglige ide, som har betydet, at vi har kunne hjælpe de børn, der har deltaget.

Endelig skal der rettes en særlig tak til børn og forældre for deres deltagelse i CAFAs projekt!

Pernille Willumsen, konsulent

PROJEKTETS BAGGRUNG OG FORMÅL

Erfaringerne fra tidligere projekter i CAFA har vist, at mange børn i målgruppen for dette projekt mangler kontakt med anerkendende voksne og med jævnaldrende for at føle sig mindre ensomme. De er ofte ekstremt isolerede og bliver udsat for mobning i deres hverdag.

For mange børn med overvægt er overvægten "kun" én blandt mange problematikker, fx kan familien have komplekse problemstillinger, barnet har ofte kammeratskabsproblemer, skoleproblemer og andre særlige vanskeligheder.

CAFA ser barnets overvægt som en integreret del af barnets samlede problemområder, og det er derfor nødvendigt, at disse andre problemer afhjælpes.

Dette projekt havde dog ikke til formål at yde en indsats overfor børnenes samlede problemstillinger, da det tidligere gennemført projekt i CAFA viste, at CAFAs ressourcer ikke var tilstrækkelige til den opgave, men vi ønskede som nævnt med netværksgruppen at tage udgangspunkt i at forbedre børnenes her-og-nu trivsel – på trods af de vanskeligheder, de måtte have i deres liv.

CAFA har drevet netværksgrupper for børn og unge med særlige vanskeligheder igennem mange år, og disse har altid haft det grundlæggende formål **at styrke børn og unges selvværd**. Der arbejdes med dette ud fra følgende målsætninger:

Målsætning: Bedre kontakt til jævnaldrende – trygge relationer i et trygt fællesskab

Børnene får mulighed for og støtte til bedre kontakt med jævnaldrende i et trygt fællesskab.

Målsætning: Et fortroligt rum med ligestillede – at være fælles om det svære

Børnene møder andre børn med lignende problematikker, som de selv har. De bliver rummet i gruppen og kan spejle sig i de andre, og de kan tale om deres oplevelser og følelser. Dette kan mindske følelser af skyld, skam og ensomhed.

Målsætning: Anerkendelse

Børnene møder en grundlæggende anerkendelse fra de voksne og føler sig værdsat som dem, de er.

Målsætning: Et frirum - fri fra udviklings- og forandringskrav

Børnene opnår kontakt med voksne på egne præmisser. Der medfølger ikke en udviklings- eller forandringsdagsorden, herunder ikke en forventning om, at barnet

skal tabe sig.

Et andet tilbud i projektet, ud over netværksgrupper, var koordinering af barnets sag, idet vi tilbød kommunerne at koordinere hele den professionelle indsats omkring barnet. CAFA har arbejdet med at udvikle en systematisk koordinering i børnesager, som har stor positiv effekt¹. Dette viste sig dog ikke at blive realiseret, fordi kommunerne ikke vurderede at have behov herfor.

Fokus på målgruppe og kontinuerlig deltagelse

Det sås i CAFAs sidste projekt for børn med overvægt (2014/16), at selvom børnene var glade for at deltage i netværksgruppen, fik de ikke tilstrækkeligt udbytte af deres deltagelse sammenlignet med gruppeforløb for andre målgrupper af børn med særlige vanskeligheder, fordi mange ikke kunne deltage kontinuerligt - primært på grund forældrenes vanskeligheder med at hjælpe børnene med at deltage (flere forældre kunne ikke huske børnene på datoerne, motivere dem til at deltage, følge dem derhen osv.).

Derfor var det i dette projekt hensigten at visitere børn, der i praksis havde mulighed for at deltage kontinuerligt. CAFA sikrede ligeledes individuelle løsninger ved f.eks. at hente børn, hvor der var behov for det.

Faglige tilgange

Der var følgende centrale tilgange i konsulenternes arbejde med børnene i netværksgrupperne – tilgange som ligger i tråd med de nævnte formål:

1. En anerkendende tilgang.
2. Skabelse af et trygt rum med mulighed for fortrolighed.
3. En tilgang uden formulerede eller uformulerede mål om ændring eller udvikling.
4. Vægt på gruppeprocesser, hvor børnene får mulighed for at afprøve adfærd og holdninger i samspil med andre.²
5. Fokus på børnenes inddragelse i gruppens fælles udvikling og i forbindelse med opståede problemstillinger mellem børnene i gruppen. Dette ligger i tråd med en grundlæggende værdi i CAFA om at styrke børn og unges inddragelse.³

¹ I en evaluering af projekt i CAFA, som løb i perioden 2006/09 med koordinering af kortvarige, forebyggende indsatser ift. udsatte børn, unge og deres familier, viste, at en koordineret indsats på tværs af faggrupper og sektorer har en positiv effekt for familien og deres inddragelse, ligesom det betyder, at de professionelle vurderer, at de gør en bedre indsats med færre ressourcer. Metoden omfatter bl.a. mødeindkaldelse, dagsorden, mødeledelse, referat samt anvendelse af bl.a. inddragelses- og konfliktløsningsmetoder. Der henvises til evalueringen, som findes på cafa.dk: "Styring og koordinering af kortvarig intensiv indsats i sårbare familier", at styrke den helhedsorienterede og sammenhængende indsats", 2010, Birgitte Schjær Jensen.

² Dette er nærmere beskrevet i rapporten "Netop - efterværnsgruppe for unge mellem 16-23 år – en beskrivelse af metoder", 2005, Susanne Katz. Den findes på cafa.dk

³ CAFA har arbejdet med inddragelse af børn og unge igennem en årrække og har bl.a. i samarbejde med Aalborg Universitet gennemført et ph.d.-projekt om inddragelse af udsatte børn og unge, som blev afsluttet i 2014 Rapporten findes på cafa.dk: "Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde – reel inddragelse eller symbolsk retorik?", 2014, Birgitte Schjær Jensen.

Det er ofte en faglig udfordring for fagfolk på den ene side at være anerkendende, ikke målstyrende og ikke stille krav om forandring og samtidig guide, støtte og opstille rammer og indhold for børnenes fællesskab. I hvilken grad skal konsulenterne fx være initiativtager til fælles samtaler om relevante temaer? Og hvordan har konsulenterne en anerkendende tilgang i praksis, når et barns adfærd f.eks. er uhensigtsmæssig for andre i gruppen. Sådanne spørgsmål blev løbende taget op i supervision.

De ovenfor nævnte tilgange er beskrevet nærmere i andre evalueringer, som kan findes på cafa.dk⁴.

FAKTA OM BØRNEGRUPPERNE

Projektets målgruppe var børn i alderen ca. 10-12 år til 13-15 år, som havde en overvægtsproblematik. Børnene blev visiteret til projektet via forældre og fagfolk, bl.a. sundhedsplejersker, kommunale sagsbehandlere og skoler.

Projektet omfattede i alt 14 børn i alderen 10-14 år, 5 piger og 9 drenge. De blev fordelt i 2 netværksgrupper ud fra alder og en vurdering af, hvilke børn der kunne have glæde af at være sammen. Der var løbende optag af børn i begge grupper, og der blev således optaget 8 børn i forløbet.

Netværksgrupperne mødtes ca. 1 gang om måneden i ca. 3 timer med start kl. ca. 16.30. Der blev hver gang lavet aftensmad sammen med børnene, hvilket dels var pga. tidspunktet samt dels havde til formål at gennemføre en fælles aktivitet, som derved kunne give anledning til samtaler om mad og spisning.

ERFARINGSOPSAMLING

Flere evalueringer i CAFA har vist, at netværksgrupper er en brugbar metode til at styrke børns og unges selvværd, og denne erfaringsopsamling viser det samme. Vi vil i det følgende gå lidt i dybden med børn og forældres udsagn mhp. at gøre erfaringerne konkrete. Og vi vil også gå ind i nogle af de udsagn, hvor børns og forældres beskrivelser peger på områder, hvor tilgangen ikke i samme grad har levet op til formålene.

Erfaringsopsamlingen bygger på følgende:

Interview med de to børnegrupper, individuelle interviews med fire forældre, interview med to konsulenter, interview med projektleder, input fra faglig supervisor og beskrivelser fra projektføreløbet (fx projektbeskrivelse, referater).

⁴ "Tilsyn og støtte gennem netværksgrupper, potentialer, dilemmaer, perspektiver" v. Hanne Warming fra 2004.
"Netop – efterværnsgruppe for unge mellem 16-23 år, en beskrivelse af metoder" v. Susanne Katz fra 2005.

Visitation

På baggrund af de tidligere erfaringer med en børnegruppe, der havde svært ved at få tilstrækkeligt udbytte af gruppen, blev *visitationen* af børnene i dette projekt et vigtigt redskab til, at de børn der kom i gruppen, rent faktisk kunne drage nytte af tilbuddet.

Det viste sig svært at få visiteret børn til projektet, især når CAFAs konsulenter ikke var "første led" i at formidle projektet og derigennem kunne etablere en tillid hos barnet og forældrene. Som en forælder fortæller: "*Han var skeptisk i første omgang, da han talte med sundhedsplejersken om gruppen, men da han fik talt med én af jer fra CAFA, ville han gerne.*" Flere nåede at takke nej (fx til en sagsbehandler), inden CAFAs konsulenter fik mulighed for at fortælle om projektet og vise børn og forældre CAFAs hus, hvor grupperne skulle mødes.

Derudover blev der gjort en indsats for at vurdere potentielle deltagere via et visitations-skema, der beskrev barnets vanskeligheder. Tanken var, at sagsbehandlere skulle udfylde dette anonymt, inden barnet blev udvalgt og barnets familie kontaktet af CAFA. I praksis viste dette sig svært, idet sagsbehandlere havde travlt til at udføre opgaven. Visitationen skete også i høj grad gennem sundhedsplejersker og skoler, hvorfra der ikke forelå en grundig screening, inden CAFAs kontakt med barnet og forældrene.

Børnene blev visiteret via sagsbehandler (5 børn), sundhedsplejerske (4 børn), kontaktperson på julemærkehjem (3 børn), skolelærer (1 barn), forældre (5 børn) og andre fagpersoner (4 børn).

Børnene – deres vanskeligheder og behov

Og hvad var så **børnenes** egen fortælling om deres vanskeligheder? Hvorfor kom de med i gruppen? Hvad var de motiveret af?

Det, børnene fortalte, vidnede om, at lysten til at deltage varierede fra -"jeg ville gerne selv", til -"mine forældre sagde, jeg skulle."

Motivationen for at starte i gruppen – altså håbet om, hvad gruppen skulle give dem, varierede fra det sundhedsmæssige - "for at lære at blive lidt sundere" til det sociale - "jeg havde hørt, man kunne komme og hygge sig og få nye venner".

Langt de fleste var motiveret af det at blive en del af et socialt fællesskab.

Forældrenes beskrivelser af børnenes vanskeligheder vidner også om børnenes behov for at føle sig inkluderet i et fællesskab, idet de beskrev, hvordan børnene havde det svært socialt i skolen, blev mobbet, følte sig "anderledes" eller udenfor og manglede et sted at høre til.

Konsulenterne beskriver en børnegruppe, der ikke i lige så høj grad som i det tidligere projekt for børn med overvægt havde multiple vanskeligheder. Det var en børnegruppe, der havde erfaringer med mobning og deraf følgende skoleskift, og som generelt havde svært ved at passe ind i sociale sammenhænge. De fleste af børnene var velfungerende på flere andre områder.

Overordnet set var der en overensstemmelse mellem det, netværksgruppen kunne tilbyde og børnenes muligheder for at være en del af og drage nytte af det.

Hvorfor stoppede nogle børn undervejs?

I dette lys er det interessant at se på årsager til, at i alt 8 børn stoppede undervejs. Eksempler på medvirkende årsager var: Sygdom i familien, ustabil familiesituation/skilmisse, manglende opbakning fra forældre, for lang transporttid, manglende tid, kom på efterskole.

En enkelt blev meldt ud af gruppen, fordi forældrene ikke var enig i CAFAs tilgang til børnene, idet forældrene ønskede mere fokus på vægttab, og ét barn ønskede selv at stoppe i gruppen, da han ikke syntes, der var nok fokus på vægttab.

Målsætning: Bedre kontakt til jævnaldrende – trygge relationer i et trygt fællesskab

Børnenes udsagn bekræfter, at de har opnået målet om et *bedre samvær med jævnaldrende*, end de var vant til, og at de har oplevet sig som en *del af et fællesskab*.

Børnene definerer på forskellig vis, hvad bedre kontakt til jævnaldrende og et trygt fællesskab består i for dem, og det kan opsummeres således;

- 1) Det, at føle sig sikker på *ikke* at blive mobbet og drillet, udgør en kvalitet i sig selv for børnene. Et barn formulerede det meget direkte: *"Jeg kommer her ikke så meget på grund af sundheden, men mere bare for at have et frirum fra at blive drillet og mobbet af andre."*
- 2) At være inkluderet i et fællesskab, føle sig som en del af et fælles "vi".
- 3) At føle sig tryk i relationerne og have tillid til hinanden i gruppen. Som en pige udtaler: *"Her i gruppen kan vi sagtens drille hinanden lidt, men det er på en anden måde, her vil ingen hinanden noget dårligt."* Og en anden udtalelse herom: *"I skolen kunne jeg nogle gange blive kigget skævt til, hvis jeg sagde noget dumt – og sådan er det ikke i gruppen."*

Det er tydeligt, at børnene ser gruppen som en positiv modvægt til andre sociale relationer i deres liv.

Også **konsulenterne** beskriver, hvordan flere af børnene tydeligt har tilkendegivet, at

de nød at være sammen i gruppen.

Interviews med **forældrene** bekræftede børnenes fortællinger om, at gruppen dels var et sted, hvor de havde gode relationer til jævnaldrende, og dels var et trygt og inkluderende fællesskab. Som en forælder siger: *"Grunden til, at hun trivedes, var, at hun ikke skulle bevise noget overfor de andre, som hun ellers skal i skolen. Hun skulle bare være der. I skolen har hun meget at leve op til, leve op til de andre piger, det er svært for hende. I Borup var det hendes sted, et sted hun kunne høre til."*

Børnenes relationer eksisterer i kraft af gruppens eksistens, og meget tyder på, at relationerne ophører med gruppens ophør. Både børn og forældre fortæller, at børnene stort set ikke har kontakt uden for gruppen. Dette ligger i tråd med projektets perspektiv på her-og-nu-trivsel, men peger også på, at børnene ser ud til at have et behov for fortsat støtte til positiv relationsdannelse i deres hverdag efter projektets ophør.

Dette blev underbygget af flere børn, der nævnte, at de stadig bliver mobbet i skolen, og at de ønskede, at gruppen ville fortsætte. Interview med forældre vidnede også om, at flere børn fortsat har det svært med at etablere trygge venskaber og føle sig som en del af et fællesskab, fx i skolen.

Ingen af børnene talte særlig meget med deres klassekammerater om, at de gik i denne gruppe, og hvad de lavede der.

Børnene ønskede heller ikke at tage imod et tilbud fra konsulenterne om, at konsulenterne kunne komme ud i børnenes klasser mhp. at støtte udviklingen af mere positive relationer uden mobning der. Børnene uddybede ikke årsager til deres afvisning, men det kan antages, at hænge sammen med usikkerhed på et sådant forløb.

Børnene ønskede heller ikke, at konsulenterne gav information til deres klassekammerater om deres deltagelse i denne gruppe, måske pga. følelse af skam forbundet med gå i en gruppe for børn med overvægt, og/eller måske kan det også fortolkes i tråd med, at børnene havde brug for denne gruppe som et trygt og fortroligt rum, som var afskåret fra svære relationer i hverdagen.

Målsætning: Et fortroligt rum med ligestillede – at være fælles om det svære

Interviewene med **børnene** peger på, at de ikke i særlig høj grad har hæftet sig ved det at dele det, der er svært, med hinanden. De fortæller fx: *"Det med at være overvægtig er ikke rigtig noget, vi taler om"*, eller: *"Vi ved godt, vi er her, fordi man er overvægtig, men det er ikke ligesom noget, man hele tiden behøvede at tale om"*, eller: *"Det med at blive mobbet og drillet er ikke rigtig noget, vi taler om her", vi taler bare sammen om vores hverdag", "vi hygger os og laver mad"*.

Så hvor det tyder på, at gruppen har tilbudt dem et inkluderende fællesskab med trygge relationer, et sted at høre til, så tyder det ikke på, at direkte samtaler om deres vanskeligheder har præget deres samspil. Ét af udsagnene peger på, at børnene måske faktisk oplever det som en befrielse ikke at skulle tale om det, der er svært.

Der er imidlertid ikke tvivl om, at børnene er klar over, hvorfor de er i gruppen, og en spejling i hinanden sker ofte ubevidst og ikke nødvendigvis ved sproglig formulering.

Forældrenes beskrivelser peger i samme retning som børnenes.

Konsulenterne bidrager med et andet perspektiv og peger på forskellige forhold, som har haft positiv betydning for, at børnene har været trygge til at kunne tale om det, der er svært:

- 1) En tydelig italesættelse fra konsulenterne af, at målgruppen for netværksgruppen var børn med overvægt.
- 2) Den gennemgående anerkendende tilgang gjorde børnene trygge i relationen til de voksne.
- 3) De voksne var aktive med at spørge interesseret til børnenes hverdag.

Konsulenterne peger på konkrete eksempler, hvor børnene har talt om svære emner, fx talte de sammen om ensomhed første dag i en af grupperne, og i samme gruppe talte børnene sammen om det at blive mobbet på grund af overvægt. Der er talt om fælles oplevelser og følelser i forbindelse med mobning, at have det svært socialt, og der er talt om angst og spiseforstyrrelser. Konsulenterne vurderer, at børnene har vist sider af sig selv, som de ikke ofte gør, og generelt har de været åbne overfor hinanden. Der er således blevet talt en del om svære temaer.

At børnene ikke særligt fremhæver det, kan forstås på flere måder; måske at det netop **ikke** har været svært for dem og/eller, at de anser de andre fordele ved gruppen som mere vigtige og/eller, at samtalerne ikke har været så hyppige i forhold til gruppens øvrige aktiviteter og derfor ikke fremhæves.

Samtidig var der en del én-til-én samtaler mellem barn og voksen, hvor børnene udmøntede deres tillid og fortrolighed til at kunne tale om, hvad der var svært. Dette kan være medvirkende til, at børnene ikke hæfter sig så meget ved samtalerne på gruppeniveau.

Målsætning: Anerkendelse

Måske ikke overraskende viste det sig, at udover det at "høre til" i et fællesskab, var de voksnes måde at møde børnene på noget af det, børnene fremhævede som særligt betydningsfuldt. De fremhæver:

- Når de voksne var søde at tale med og talte på en anden måde end deres forældre.
- Når de voksne var på "niveau med" dem på en god måde og ikke var "over dem", og særligt, når de voksne ikke var belærende eller irettesættende.
- Når børnene kunne mærke, at de voksne havde lyst til at være sammen med dem.
- Når de voksne lyttede til, hvad børnene gerne ville lave af aktiviteter i gruppen.
- Når de voksne lod børnene lave tingene på den måde, de selv havde lyst til.

Børnenes fortællinger rummede også eksempler, der tydeligt viste, at de var meget opmærksomme på, når de voksnes adfærd gav anledning til, at man *ikke* følte sig anerkendt eller respekteret. Dette var fx tilfældet, når de følte sig irettesat eller opdraget på. Børnene kom med meget konkrete eksempler, som for voksne kan anses for detaljer, men som tydeligvis ikke var det for børnene. Fx var det ikke rart for et barn, da en voksen rettede på, hvordan barnet tilberedte maden. Det var heller ikke rart, når de voksne blandede sig for meget i, hvordan børnene var sammen, hvor et barn fx blev irettesat, da det fjollede med sin sidemakker. Et barn nævnte, at det ikke var rart, da en voksen blev siddende i sofaen, da barnet ankom, og ikke kom barnet i møde: *"Det var som om, personen ikke virkede til at have lyst til at være der, man skal ikke bare blive siddende i sofaen, når vi kommer"*.

Selvom børnene syntes, at det var dejligt, at de voksne ikke rettede på dem, opdrog på dem, bestemte over dem osv., ytrede børnene også små tegn på, at det at være i en gruppe med jævnaldrende også kan give udfordringer, som kalder på de voksnes støtte og guidning; fx ift. hvordan man kommer til orde overfor de andre.

Konsulenterne beretter om det vigtige i at føle sig fagligt klædt på til at indtage den anerkendende tilgang. De beskriver, hvordan de i praksis har udført den anerkendende tilgang via bl.a. at gøre særligt meget ud af:

- 1) At gruppen ikke skulle være defineret af forud bestemte voksenregler, men at børnene skulle være medbestemmende i forhold til gruppens form og indhold. En måde at udmønte dette på var at tale sammen (voksne og børn) om, hvordan "færdselsreglerne" skulle være i gruppen, når en situation viste behov for det. Fx blev sprogbrug drøftet, da nogle i gruppen kaldte hinanden "fede svin", og det gav anledning til en snak om mobning, om alvor/ironi osv., eller da nogle børn ikke syntes, at man skulle sidde med sin mobiltelefon under fælles aktiviteter i gruppen.
- 2) At guide enkelte børns adfærd på en støttende og indirekte måde, fx lægge en hånd på barnets ryg, når det blev uroligt, og de andre børn viste tegn på, at de var generede heraf. Eller ved at spejle børnenes følelser, fx da nogle blev beklemt ved en leg.
- 3) At støtte børnene i deres selvfølelse ved nonverbalt og verbalt at bekræfte, at de ikke

var "forkerte", at der ikke er nogen forkert måde at være på, fx i forhold til overvægt, seksualitet samt, at ingen følelser er forkerte.

4) At støtte børnene i at sige til og fra overfor de andre i og udenfor gruppen, støtte dem i at have "en stemme", en holdning samt at udtrykke den.

5) At møde børnene uden forbehold, uden at dømme, være lyttende og ikke stille spørgsmålstejn ved deres fortællinger og oplevelser.

6) At gennemføre aktiviteter i gruppen, som styrker relationer og selvværd.

Der har været udfordringer i praksis med at gennemføre den anerkendende tilgang – for hvornår er man som voksen pligtig til at guide, regulere, sætte grænser? I hvilke situationer og hvordan? Og hvordan skal man i givet fald guide enkelte børn ift. en uhen-sigtsmæssig adfærd – i øjeblikket eller efterfølgende? Og hvornår er det bedst at tage en dialog med det enkelte barn, og hvornår er et tema egnet til en fælles snak i gruppen?

Hvis man forstår den anerkendende tilgang dels ud fra at tilstræbe et ligeværdsperspektiv (at både børn og voksne er ligeværdige subjekter, at barnet ikke er objekt for den voksnes agenda med barnet, og at anerkendelse ikke er betinget af, at børnene opfører sig på en bestemt "anerkendelsesværdig" måde), og dels som en tilgang, der fremmer selvaftgrænsning og oplevelsen af retten til at være sig selv (fx have autoritet i forhold til egen oplevelse, at adfærd altid kan forstås som meningsfuld mm.)⁵, kan man sige, at den faglige tilgang, der var ønsket i projektet, i høj grad blev udmøntet i praksis, og at børnenes fortællinger underbygger det. Samtidig vidner erfaringsopsamlingen om en konstant balance – eller et pædagogisk dilemma - mellem at tage voksenansvar for at rammesætte, bidrage og guide til børnenes bedste og samtidig minimere børnenes oplevelse af at føle sig irettesat eller "underkendte".

Målsætning: Et frirum - fri fra udviklings- og forandringskrav

Et særligt forhold ved gruppen var, at der ikke skulle stilles krav til børnene om udvikling og forandring, og der skulle ikke opstilles mål for dem.

Flere af **børnene** gav på forskellig vis udtryk for, at dette har været positivt for dem, og at det rent faktisk er lykkedes. Det kom særligt til udtryk i deres beskrivelser af, hvad det var en for gruppe, de var med i. De talte om gruppen som et sted, hvor man selv fik lov at bestemme, hvad man skulle spise, og hvad man ville lave, og hvor man bare skulle hygge sig og få venner. Udsagnene om, at man ikke behøvede at tale om det at være overvægtig, vidner også om en oplevelse af, at der ikke var "udviklingstvang".

⁵"Relationspsykologi i praksis", 2013, Jørgen Rønsholdt et al.

Forældres udsagn underbyggede, hvordan gruppen stod i kontrast til andre områder i børnenes liv, hvor krav om udvikling og mål fyldte meget. Som en af forældrene fortalte: *"Han stoppede hos sundhedsplejersken, fordi der var for meget fokus på regler, det var der ikke i CAFA. Det var ikke endnu 'et tiltag'".*

Forældrene fortalte, at børnene var i gruppen af lyst, fordi det var et rart sted at være. Nogle forældre kunne godt tænke: "Hvad skal de egentlig? Hvad med maden? Hvad med vægten?" Men grundlæggende bakkede de op om børnenes deltagelse og accepterede og kunne se mening i et miljø uden mål og krav om udvikling og forandring.

Konsulenterne fortæller, at det ikke var vanskeligt for dem at arbejde med den krav- og-mål-fri tilgang, og deres beskrivelser vidner om en stor vægt på at skabe et fællesskab og en kommunikation med og om børnene, der møder dem, som de er, uden at gøre dem til objekt for forandringsbestræbelser.

Når konsulenterne er så opmærksomme på denne tilgang, er det ikke fordi, at de ikke kunne ønske ændringer og udvikling hos børnene, som kunne give dem et mindre kompliceret hverdagsliv og flere positive sociale relationer. Men det er i en erkendelse af, at børn med særlige vanskeligheder mødes med krav om udvikling og ændringer i adfærd mv. i mange arenaer (skole, klub, sundhedsplejerske, læge, forældre m.fl.), og de er bl.a. af den grund i fare for at udvikle en negativ selvfølelse. Dette kan medføre, at der igangsættes en negativ spiral, hvor negativ selvfølelse påvirker barnets adfærd på en negativ måde, som igen betyder, at der stilles nye krav om ændring osv.

I arbejdet med netværksgrupperne i CAFA er der set mange eksempler på det paradoks, at når der ikke stilles krav om udvikling og ændring hos barnet, og barnet anerkendes, som det er, så udvikler barnet en mere positiv selvfølelse, som kan sætte en positiv proces i gang, som nogle gange fører til, at barnet udvikler sig/ændrer sin adfærd.

Dette skal ikke forstås sådan, at der ikke skal stilles udviklingsmål for børn med særlige behov i nogle arenaer, men det er afgørende, at barnet også tilbydes frirum.

SAMMENFATNING

Sammenfattende vurderes, at CAFA i dette projekt i det store og hele fik kontakt med en børnegruppe, der havde nogle livsvilkår, der var så tilpas stabile, at de kunne deltage kontinuerligt i gruppen og drage nytte af det fællesskab, de blev tilbudt.

CAFAs tilbud om bedre kontakt til jævnaldrende i et trygt og inkluderende fællesskab udmøntede sig rent faktisk i øget her-og-nu-trivsel.

Børnene beskriver, at de så gruppen som primært et inkluderende, trygt fællesskab,

hvor de kunne høre til og mindre som en gruppe, hvor man fik delt og udvekslet erfaringer med svære følelsesmæssige problemstillinger.

Alligevel rummer konsulenternes beskrivelser eksempler på samtaler om svære emner, og sammen med børnenes beskrivelser af deres tillid til de voksne og tryk ved de andre børn, peger det på, at der har været et godt fundament for spejling børnene imellem og for at kunne dele og tale om svære emner, hvis/når børnene ønskede det.

Særligt peger erfaringsopsamlingen også på, at det har været relevant, at børnene har fået tilbudt et rum uden udviklings- og forandringskrav, idet meget tyder på, at det er noget, som børnene kan føle sig pressede af på andre områder af deres liv (skole, sundhedsfagfolk mm). Og samtidig er det en pointe, at individuel udvikling og øget trivsel netop godt kan finde sted uden krav om fremgang, forandring osv.

Dette hænger sammen med den anerkendende tilgang, hvor børnene udvikler selvværd på baggrund af at blive mødt som ligeværdige med ret til "at være sig selv". Jørgen Rønshøj skriver herom bl.a. "*Hvis vi lægger det relationelle miljø til rette, så den anden kan bevæge sig frit, vil udviklingen tage fart og det vil overraske os, hvor meget den anden selv kan bevæge sig.*"⁶

At flere af børnene ved gruppens afslutning stadig synes, de bliver drillet i skolen eller har det svært med venner i det hele taget, og at flere gerne ville have, at gruppen fortsatte – peger tilbage på pointen om, at gruppetilbuddet ikke kan stå alene, og at andre tiltag i børnenes liv er nødvendige for at afhjælpe deres vanskeligheder.

Men det vidner samtidig også om, at gruppen *har været* et rum, hvor der kan opstå fællesskaber og venskaber samtidig med, at børnene udvikler sociale færdigheder i et krav-frit miljø. Og det skal tydeliggøres, at børnene har et kontinuerligt behov for et frirum fra ændrings- og forandringsdagsordener, hvor anerkendelse og fællesskab er i højsædet.

PERSPEKTIVERING

Erfaringsopsamling viser, at det er vigtigt kontinuerligt og eksplicit at arbejde med **den anerkendende tilgang** i supervisionen til fagpersonerne. Fordi der netop ikke er en opskrift på en anerkendende tilgang, vil den fælles proces, hvor konkrete handlinger i praksis gøres til genstand for fælles refleksion, løbende kunne kvalificere og skærpe arbejdet og have betydning for, hvordan den faglige tilgang i sidste ende kommer børnene til gode. Der er også behov for at arbejde fagligt med metoder til at støtte børnene i at bruge hinanden optimalt i gruppen. Hvordan faciliteres "ligestillede" børns samspil bedst muligt, så det bliver muligt at dele det svære, at kunne spejle sig i hinanden – og samtidig lade sig

⁶ *Relationspsykologi i praksis*, 2013, Jørgen Rønsholdt m.fl., s. 145.

berige af mødet med de voksnes perspektiver og refleksioner. Fx balancen mellem at skabe tillidsfulde samtaler mellem det enkelte barn og den enkelte konsulent og samtidig **at facilitere fælles dialog mellem børnene** om de rejste temaer, uden at presse eller stille krav til børnene om dette. Hvor det naturligvis er et 'både og', peger erfaringsopsamlingen på, at det er væsentligt, at styrken ved begge samtaleformer ekspliciteres og overvejes i praksis.

En væsentlig overvejelse er, i hvilken grad det, børnene erfarer om sig selv i **sociale relationer** i gruppen, kan række ind i børnenes øvrige sociale liv. Hvis man antager, at konteksten er afgørende for børnenes mulighed for at bruge nyopdagede sider af sig selv og at etablere gode sociale relationer (fx om der er rammer og voksne, der støtter dem relevant), vil der på ingen måde være tale om en 1:1 overførsel til børnenes sociale kompetencer til hverdagen. Det er dog fristende at antage, at det selvværd, som barnet har følt eller udviklet i gruppen, kan komme dem til gavn i deres øvrige sociale relationer.

Det må dog anses for relevant og hensigtsmæssigt, at barnet støttes i sit selvværd over tid, måske over al den tid, hvor barnet modtager særlig støtte pga. dets særlige vanskeligheder. Et samspil mellem grundlæggende anerkendelse og de forskellige former for særlig støtte står højt på CAFAs ønskeliste for de udsatte børn og unge. Udviklings- og ændringsdagsordener er i fare for (uforvarende) at undergrave børnenes selvværd.

Der er også behov for, at der arbejdes mere målrettet med at undgå mobning af børn med overvægt i skoler mv. Alle de børn med overvægt, som CAFA har været i kontakt med i dette og tidligere projekter, har været udsat for mobning og drillerier på grund af deres overvægt, mange af dem udsættes endog for langvarig og meget massiv mobning med store konsekvenser for deres følelsesmæssige og sociale udvikling. Det er bemærkelsesværdigt, at der anvendes mange ressourcer til kost- og motionsprogrammer, vejledning til forældre om kost osv., men der ses ikke mange ressourcer og tiltag for at forhindre mobning af de overvægtige børn og sikre dem gode sociale relationer. Man må forestille sig, at det er meget vanskeligt for et barn med overvægt at nedbringe sin vægt/og holde vægten, hvis barnet mobbes og dermed lever i en utryk og nedværdigende kontekst.

Det vil også styrke børnene, hvis forældrene og familien som helhed får relevant støtte. Vi så i forbindelse med et tidligere projekt i CAFA for børn med overvægt, at familierne slet ikke fik den kommunale støtte⁷, som de havde behov for – så hvis CAFAs

⁷ "Er børns overvægt et kostproblem?" Erfaringsopsamling fra et projekt om tilbud til børn med overvægt og deres familier, 2017, Susanne Katz

antagelse om, at børns overvægt skal ses i en tæt sammenhæng med de øvrige problemstillinger, som barnet befinder sig i, så vil man ikke få held med at løse barnets vægtproblemer, uden at hjælpe familierne med deres vanskeligheder.

Også rådgivning og vejledning til forældrene om, hvordan de kan italesætte og hjælpe barnet til et afbalanceret forhold til mad og spisning samt, hvordan forældrene kan støtte barnet i dets sociale relationer, er nødvendigt, ligesom et samarbejde mellem forældre og skole m.fl. omkring dette med fordel kunne udbygges.

LITTERATUR

Følgende rapporter og evalueringer kan findes på www.cafa.dk:

Birgitte Schjær Jensen, 2014, "Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde – reel inddragelse eller symbolsk retorik", ph.d.-afhandling.

Birgitte Schjær Jensen, 2010, "At bryde ensomheden ved at tale med andre...", Samtalegruppe for unge med selvskadende adfærd med en narrativ og kognitiv tilgang.

Birgitte Schjær Jensen, 2010, "Styring og koordinering af kortvarig intensiv indsats i sårbare familier, at styrke den helhedsorienterede og sammenhængende indsats".

Hanne Warming, 2004, "Tilsyn og støtte gennem netværksgrupper: Potentialer, dilemmaer og perspektiver".

Susanne Katz, 2017, "Er børns overvægt et kostproblem?" Erfaringsopsamling fra et projekt om tilbud til børn med overvægt og deres familier.

Susanne Katz, 2014, "Et alternativ til at lægge sig ned og græde...", Evaluering af projektet På Vej - et metodeudviklingsprojekt til støtte for unge med psykisk sygdom i uddannelse og arbejde.

Susanne Katz, 2005, "Netop, efterværnsgruppe for unge mellem 16-23 år, en beskrivelse af metoder".

Anden litteratur:

Jørgen Rønsholdt et al, 2013, "Relationspsykologi i praksis".